

Györffy István (1884-1939)

Györffy István a 20. századi magyar néprajz legnagyobb hatású kutatója volt. Mindemellett sosem zárkózott be egyetlen tudományszakba. Mint több honi és külföldi kortársa, természettudományos alpműveltséggel, földrajz-természetrjz szakos diplomát szerezve kezdett érdeklődni a humán tudományok iránt. Innen eredhetett elemző és rendszeralkotó hajlama, valószínűleg a tárgyak iránti tisztelete valamint a környező világot egységben látása is. Geográfusként az emberföldrajz és a településföldrajz állt hozzá legközelebb, miközben komoly történelmi és nyelvészeti ismereteket sajátított el. Ebből a komplex tudásból született meg az általa művelt etnográfia, azon belül korabeli megnevezéssel a tárgyi néprajz, amit ma anyagi kultúra és életmód-kutatásként szokás megnevezni. A múlt század elején pályát kezdő Györffy már a magyar néprajz második nemzedékének tagja lehetett, ám önálló diszciplinaként a néprajztudomány hazánkban még fiatalnak számított, nem sokkal korábban alakultak meg alapintézményei és nyert akadémiai rangot. Irányzatait, vizsgálódási területeit éppen ezért művelői alakították. Különösen illik ez a megállapítás Györffyre, aki tudósként maga magának lett a mestere. Gazdálkodással is foglalkozó mezővárosi iparoscsaládból származván, alaptapasztalatait a paraszti életviszonyokról gyermekkorából hozta. Utóbb minden alkalmat megragadott, hogy a korabeli országot bejárja. Korosztályát tekintve szerencésnek mondhatjuk, mert a szó nemes értelmében fedezhetett föl egy eredeti kultúrát, a tradicionális magyar népi műveltséget, a fölbomlása előtti évtizedekben. Professzorként is rendszeresen járt néprajzi gyűjtésre, néprajzos szakszóval terepre, és módszeresen gyarapította ismereteit. Csaknem egész életében a budapesti Néprajzi Múzeum volt a munkahelye, melynek gyűjteményeit jelentékenyen gyarapította. Összefüggésben látva elsősorban a gazdálkodás különféle ágazatait, a települést és az építkezést, sorozatnyi tanulmányban munkálta ki nagyszabású elméletét a hagyományos népi kultúráról. Őstörténelmi érdeklődésének megfelelően a magyarság keleti eredetének emlékeit nagy figyelemmel kutatta. Meggyőződése szerint ezek alkották népi kultúránk sajátos voltát, amely azt Európában másoktól megkülönböztette. Vallotta, hogy a Nyugatot is elsősorban ez az eredetiség érdekelte, nem pedig - mint sokan gondolták - az, amit a magyarság átvett tőle. Eredményeit és föltevéseit legteljesebben első néprajzi kézikönyvünk, a Magyarország néprajza alapvető fejezeteiben foglalta össze. 1926-tól tartott egyetemi magántanári órákat, majd 1934-ben őt nevezték ki a Pázmány Péter Tudományegyetem néprajzi tanszéke első professzorának. Sajnálatosan kevés idő, mindössze fél évtized adatott neki, hogy katedráról tanítson, doktoráltathasson, de így is iskolát teremtett. Az ifjúsággal való rendszeres érintkezés hozta magával, hogy míg korábban kevésbé érdeklődött az aktuális politika iránt, a 30-as évek

megpezdült közéletében, különösen az évtized vége felé egyre inkább foglalkoztatták társadalmi és művelődéspolitikai kérdések. Szívesen látta maga körül a realisabb nemzeti önismeretet igénylő, a szociális téren radikalizálódó diákokat. Együtt tervezték a szegény sorsú, paraszti származású egyetemi hallgatók kollégiumának alapítását, amit utóbb róla neveztek el. Több éven át dolgozott művelődésszervezésén, mely a népi kultúrára alapozta volna az értékőrzésben megújuló magyar kultúrát. Minthogy tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálával csaknem egyidőben látott napvilágot külön kiadványként „A néphagyomány és a nemzeti művelődés” címmel, tisztelői szellemi végrendeletének tekintették. Tétéleihez ekként viszonyultak.

Egy nagy formátumú tudósnál nem hallgatható el, de nem is ünneprontás, ha tudjuk, hogy tudományos eredményeinek jelentős részét mára meghaladta az idő. Hiszen a tudományfejlődés ismert tételéről van szó, és Györffy kiválóságát, mint sok más hasonló jelentőségű tudósét, az is minősíti, hogy amennyiben tévedett, - mondhatjuk így - a tévedései termékenynek bizonyultak. Fontos témafelvetések nyomán hozzájárultak az ismeretek megsokszorozódásához, szinte vonzottak és kényszerítettek további vizsgálatokra, igazolásra vagy cáfolatra. Továbbgondolási készletként halála után is jelen voltak a magyar néprajzban, ezáltal munkássága csaknem fél évszázadon át jelentékeny ösztönzéseket adott nemcsak a hazai néprajzkutatásnak, hanem más tudományterületeknek is. Művelődéspolitikai elképzelései pedig - olykor szinte észrevétlenül is - gyűrűztek tovább. Györffy István etnográfus, egyetemi tanár méltán kapja a Magyar Örökség-díjat.

Kósa László